

Uchwała Nr 47/2021
Komitetu Stabilności Finansowej
z dnia 19 marca 2021 r.
w sprawie stanowiska
dotyczącego funkcjonowania sektora bankowości spółdzielczej

Na podstawie art. 5 pkt 1 i art. 17 ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nadzorze makroostrożnościowym nad systemem finansowym i zarządzaniu kryzysowym w systemie finansowym (Dz. U. z 2021 r. poz. 140) uchwała się, co następuje:

§ 1. Komitet Stabilności Finansowej zidentyfikował źródło ryzyka systemowego związane ze słabością i niską efektywnością działalności podmiotów sektora bankowości spółdzielczej.

§ 2. Komitet Stabilności Finansowej, mając na uwadze ryzyko, o którym mowa w § 1, i potencjalne konsekwencje jego materializacji uznaje, że w celu poprawy efektywności działania banków spółdzielczych wskazane jest, aby:

- 1) banki spółdzielcze zintensyfikowały procesy polegające na łączeniu się banków prowadzone samodzielnie lub z wykorzystaniem wsparcia systemów ochrony instytucjonalnej;
- 2) zwiększyć stopień integracji funkcjonalnej poprzez centralizację w bankach zrzeszających niektórych funkcji, zwiększających efektywność kosztową i operacyjną banków spółdzielczych;
- 3) systemy ochrony instytucjonalnej rozszerzyły zakres pomocy udzielanej bankom spółdzielczym o formy inne niż finansowa poprzez realizację projektów finansowych ze środków pomocowych systemów ochrony instytucjonalnej, przy czym takie finansowanie mogłoby być realizowane jedynie wtedy, gdy wartość zakumulowanych składek (bez wkładów) przekroczyłaby 1% kwoty środków gwarantowanych uczestników danego systemu ochrony.

§ 3. Stanowisko jest skierowane do banków spółdzielczych, banków zrzeszających: Banku Polskiej Spółdzielczości Spółka Akcyjna i SGB-Banku Spółka Akcyjna, oraz systemów ochrony instytucjonalnej: Spółdzielni Systemu Ochrony Zrzeszenia BPS i Spółdzielczego Systemu Ochrony SGB.

§ 4. Uchwała zostanie zamieszczona na stronie internetowej Narodowego Banku Polskiego.

§ 5. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący
Komitetu Stabilności Finansowej

/-/ Adam Glapiński

Uzasadnienie

Komitet Stabilności Finansowej, zwany dalej „Komitetem” albo „KSF”, na podstawie art. 17 ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nadzorze makroostrożnościowym nad systemem finansowym i zarządzaniu kryzysowym w systemie finansowym¹, zwanej dalej „ustawą”, może przedstawić stanowisko w przypadku identyfikacji źródła ryzyka systemowego w systemie finansowym lub jego otoczeniu, zawierające informację o rodzaju tego źródła, zasięgu jego oddziaływania oraz przewidywanych skutkach dla systemu finansowego. Komitet może skierować swoje stanowisko do właściwych podmiotów lub do podmiotów tworzących system finansowy lub jego część, w tym zarządzających produktami lub wykorzystujących infrastruktury rynkowe.

Podjęta przez Komitet uchwała zawiera stanowisko skierowane do podmiotów sektora bankowości spółdzielczej. Sformułowane stanowisko jest wynikiem analiz sytuacji sektora bankowości spółdzielczej prowadzonych w ramach Komitetu oraz niektórych postulatów zgłoszonych przez przedstawicieli środowiska banków spółdzielczych.

Bankowość spółdzielcza stanowi ważny element systemu finansowego w Polsce, co wynika m.in. z historycznie ugruntowanej roli, którą banki spółdzielcze pełnią w lokalnych społecznościach, ich dominującej roli w zapewnianiu usług dla rolnictwa i samorządów lokalnych oraz relatywnie dużego zaangażowania w finansowanie małych i średnich przedsiębiorstw. W swoich regionach banki spółdzielcze pozostają ważnymi, nierzadko jedynymi, centrami rozliczeniowymi, kredytowymi i depozytowymi, oferującymi również obsługę kasową społeczności i władzom lokalnym. Tym samym, działając na obszarach słabiej zurbanizowanych, banki te wpływają na ograniczanie skali wykluczenia finansowego. Jednocześnie znajomość lokalnego rynku oraz bliskie, długoterminowe relacje z klientami, pozwalają bankom spółdzielczym na bardziej elastyczne podejście do spełniania potrzeb społeczności lokalnej.

Komitet ocenia, że obecnie sektor bankowości spółdzielczej pozostaje stabilny, tym niemniej zidentyfikowane źródło ryzyka w postaci słabości podmiotów sektora bankowości spółdzielczej, w ocenie Komitetu, nakłada się na istotne wyzwania, które są związane zarówno z czynnikami cyklicznymi i kształtowaniem się sytuacji gospodarczej, jak i zmianami strukturalnymi zachodzącymi na rynku (m.in. z rosnącą konkurencją, dodatkowo stymulowaną postępowaniem technologicznym i digitalizacją usług finansowych). W kontekście wyzwań dla długoterminowego rozwoju banków spółdzielczych wskazać należy przede wszystkim na ich niską zyskowność i efektywność kosztową oraz ograniczone możliwości zwiększania kapitału.

¹ Dz. U. z 2021 r. poz. 140.

Komitet, mając na uwadze ryzyko związane ze słabością i niską efektywnością podmiotów sektora bankowości spółdzielczej, oraz potencjalne konsekwencje jego materializacji, określił listę działań, których podjęcie może służyć zwiększeniu efektywności bankowości spółdzielczej. Komitet uznał za wskazane:

- **Zintensyfikowanie procesów polegających na łączeniu się banków spółdzielczych, prowadzonych samodzielnie lub z wykorzystaniem wsparcia systemów ochrony instytucjonalnej**

W opinii Komitetu w celu poprawy efektywności działania bankowości spółdzielczej wskazana jest intensyfikacja procesów polegających na łączeniu się banków spółdzielczych. Dotyczyć to powinno nie tylko połączeń wynikających z trudnej sytuacji finansowej jednego z podmiotów, ale przede wszystkim dobrowolnych połączeń pomiędzy bankami spółdzielczymi w dobrej kondycji, które chcą poprawić swoją efektywność, korzystając z efektu skali i synergii. Istotną rolę w tych działaniach powinny odgrywać rady nadzorcze banków spółdzielczych, przy aktywnym wsparciu struktur systemów ochrony instytucjonalnej, zwanych dalej „IPS”.

Rosnąca konkurencja na rynku usług finansowych i rosnące koszty działania (np. związane z cyberbezpieczeństwem i rozwojem bankowości mobilnej), przy ograniczonych możliwościach zwiększania przychodów banków, wskazują na konieczność poszukiwania innych – niż samodzielna – dróg rozwoju. Należy jednocześnie podkreślić, że połączenia dobrowolne nie powinny być celem samym w sobie, lecz opierać się na rachunku ekonomicznym i ocenie możliwości rozwojowych połączonego podmiotu, przy zachowaniu lokalnego charakteru działania oraz z uwzględnieniem efektywności procesów biznesowych. Optymalna wielkość banków spółdzielczych w ramach zrzeszeń, dająca możliwość wykorzystania efektu synergii (zarówno po stronie przychodów, jak i kosztów), pozostaje do oceny przez zainteresowane podmioty.

- **Zwiększenie stopnia integracji funkcjonalnej poprzez centralizację w bankach zrzeszających niektórych funkcji, zwiększających efektywność kosztową i operacyjną banków spółdzielczych**

Poprawie efektywności działania sektora banków spółdzielczych powinno sprzyjać również dalsze zwiększenie integracji funkcjonalnej sektora i współpracy w ramach zrzeszeń. W szczególności zasadne jest inicjowanie i koordynowanie przez banki zrzeszające – przy aktywnym uczestnictwie zrzeszonych banków spółdzielczych – wspólnych projektów, umożliwiających centralizację na poziomie zrzeszenia tych funkcji, które stanowią znaczące obciążenie kosztowe i operacyjne na poziomie banków spółdzielczych. Współpraca ta powinna dotyczyć zwłaszcza zagadnień związanych z:

- infrastrukturą i IT, w tym integracją systemów finansowo-księgowych

- zarządzaniem ryzykiem (narzędzia, procesy, standardy) – adekwatnie do skali działania danego banku i zgodnie z obowiązującymi regulacjami (np. w zakresie outsourcingu),
- windykacją i restrukturyzacją należności (narzędzia, szkolenia, wsparcie prawne, procedury i standardy),
- rozwojem rynku usług wspólnych (np. wprowadzeniem usług „pakietowych” dla rolników, dostarczaniem pełnej obsługi księgowo-podatkowej firmom, udogodnieniami dla leasingu maszyn rolniczych).

Jednocześnie Komitet wskazuje na konieczność zachowania zasady odpowiedzialności zarządów poszczególnych banków spółdzielczych za istotne dla funkcjonowania danego banku obszary, m.in. bezpieczeństwo systemów IT, procesy związane z zapobieganiem praniu pieniędzy – zgodnie z obowiązującymi regulacjami oraz rekomendacjami Komisji Nadzoru Finansowego.

- **Rozszerzenie zakresu pomocy, udzielanej bankom spółdzielczym przez systemy ochrony instytucjonalnej o formy inne niż finansowa poprzez realizację projektów finansowych ze środków pomocowych IPS**

W opinii Komitetu powstanie systemów ochrony instytucjonalnej przyczyniło się do znacznego wzmocnienia stabilności sektora bankowości spółdzielczej. Dotychczasowe doświadczenia wskazują na istotną, pozytywną rolę IPS w prowadzeniu działań sanacyjnych i ograniczaniu ryzyka związanego z ujawnionymi, w ramach prowadzonych procesów kontrolnych, problemami niektórych banków. Komitet dostrzega jednak, że wobec istotnych wyzwań stojących przed sektorem konieczne jest dalsze wzmocnienie mechanizmów pomocowych i rozszerzanie zakresu pomocy udzielanej przez IPS bankom spółdzielczym o inne formy niż finansowa. Przykładem takiej formy pomocy jest wsparcie procesu integracji systemów informatycznych łączących się banków poprzez udostępnienie gotowych rozwiązań, przygotowanych i finansowych przez IPS ze środków pomocowych.

Jednocześnie KSF uznaje, że finansowanie tego typu projektów ze środków funduszy pomocowych IPS mogłoby być realizowane jedynie wtedy, gdy wartość zakumulowanych składek (bez wkładów) przekroczyłaby 1% kwoty środków gwarantowanych uczestników IPS. Składki banków, obok wpłat pieniężnych i nadwyżki bilansowej spółdzielni zarządzającej systemem ochrony, stanowią bowiem główne źródło zasilania funduszy pomocowych IPS, których docelowy poziom ma odpowiadać co najmniej 1% kwoty środków gwarantowanych uczestników systemu. Stąd wprowadzenie warunku 1% jedynie dla zakumulowanych składek banków umożliwi niezakłóconą realizację celu IPS, jakim jest zapewnienie płynności i wypłacalności każdego uczestnika na zasadach określonych w ustawie z dnia 7 grudnia 2000 r. o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach

zrzeszających² oraz umowie systemu ochrony instytucjonalnej, niezależnie od umożliwienia udzielania pomocy w innej formie.

W ocenie Komitetu w celu zwiększenia efektywności sektora pożądane jest podjęcie działań przez podmioty sektora bankowości spółdzielczej. Z tych przyczyn Komitet podjął uchwałę w tej sprawie i skierował do tych podmiotów wyżej opisane stanowisko. Jednakże realizacja wskazanych przez Komitet działań zależy przede wszystkim od woli i determinacji samego środowiska banków spółdzielczych.

² Dz. U. z 2021 r. poz. 102.